

nélkül nem valósulhat meg. Keszthelyi valóban a hazai hermetikus-enigmatikus költészet kulcsfigurája, akinek tekintélyéhez a szűkszavúság is hozzájárult.

A költő Keszthelyi védtelen és ezért a legapróbb dolgoknak kiszolgáltatott személy. Ha az események, dolgok, emberek nem is, de az azokra rámutató, azokat megragadó nyelvi formák állnak elapadhatatlan érdeklődése túpontoszerű centrumában. Mintha kizárólag nyelvi viszonyban állna a világgal: önmagát egy terjedelmes, legtöbbször elmondhatatlan szöveg részének tételezi, s e szöveg némely felmutatható részletének aprólékos megdolgolása lenne a feladata. Joggal mondja: „Minduntalan beakadok szemem / szemébe, miként tovatűnések / többi tovatűnésekbe” (*Mummifikált szövegek*).

Illékony, rebbenékeny, szüntelen körvonalazódó és menten el is tűnő, mikroeseményekben gazdag részletekből szövődik össze a vers, amely mindörökké részlet és sohasem a teljesség.

Keszthelyi első kötete megjelenésekor egy törekvő generáció, az *arctalan nemzedék* figuráinak versvilágaira hatott – még ha ezt sokan nem is mondták el annak idején. A *Hasonmások* megjelenése jó alkalom lehetne, hogy szó essék arról, mit is jelent a közben felnőtt, megöregedett és poétikailag (is) regnáló generáció számára a változatlan megmaradó Keszthelyi-költészet.

S arra is, hogy a kormosi értelemben vett originális kisköltészetek koráról, az elmúlt 30 év magyar költészetéről társalognunk, amely korszaknak egyik meghatározó személyisége Keszthelyi Rezső.

GÉCZI JÁNOS

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2005, 108 oldal, 1500 Ft*)

RÖHRIG GÉZA: törvény

Röhrig Géza költészete nehezen helyezhető el a mai magyar líra egyébként meglehetősen sokszínű palettáján. Alig találunk olyan jegyeket, amelyek irodalmunk éppen aktuális trendjeihez kötnék írásait, meglehetősen anakronisztikus ugyanis az a költészet, melyet művel, s melynek legutóbbi fontos állomása az idén jelent meg. Korszerűtlenek ezek a versek, ez egyszerre legfőbb erényük és helyenként gyengeségük is. A *törvény* szövegei a múlt század középső harmadának lírájához állnak közel, s különösen erős bennük József Attila hatása. Persze egy átértelmezett, újragondolt hagyományról van itt szó, egy olyan nyelvi és tematikus örökségről, amit az igazán jól sikerült darabok – melyekből ráadásul nincs is kevés a *törvényben* – úgy képesek működésbe hozni, hogy végül egy

önálló értékkel bíró új minőség jön létre. Éppen abban áll tehát Röhrig Géza verseinek újdonsága, hogy mer, és legtöbbször tud is régi lenni.

Az új kötet a korábbiakból már ismert szerkesztési eljárást viszi tovább: egy héber idézettel (és annak magyar fordításával: „áldott ki fölegyenesíti a meggörnyedteket”) kezdődik, s a versekben található héber és jiddis szavak glosszáriumával ér véget. Vagyis a zsidó történelem és a zsidóság mint léthelyzet továbbra is az egyik meghatározó eleme a

röhrigi költészetnek. Ebből a szempontból az első ciklusban található a két legfontosabb vers, a címadó *törvény* és a *de profundis*. A vallási téma azonban nem jelenti azt, hogy a versek vallásosak lennének, sőt úgy tűnik, Röhrig lírájának egyik legfőbb erőforrása a kételkedésben rejlik. Szinte istentagadók ezek az írások, a mélyükön mégis felfedezhető valamiféle ragaszkodás a hithez, illetve annak bizonyos vetületeihez: „a kiűző Istent én nem tudom szeretni // káin öklét az özönvizet bábelt és szodomát / az izsákra emelt kést a tízcsapást mindet / ám a kiűző Istent nem tudom szeretni” (*de profundis*). Az önmaga áldozat voltára rádöbbelő ember fájdalommal jelenik meg itt, ám ennek a biblikus képekkel ábrázolt fájdalomnak a hátterébe lassan beúsznak a mindennapok kudarcai,

a személyes emlékek feldolgoz-(hat)atlansága. E két összetevőből jön létre az a tragikus világfelfogás, amely Röhriget jellemzi, s amit a *törvényben* így foglal össze: „ha földadta nem azért / mert nincs kés kosztűz vagy fa: minden adott / ám hiába szent az idő s a hely / áldozat nem mutathat be áldozatot”.

A zsidósághoz fűződő viszony mellett – és azzal szorosan összefonódva – még két fontos tematikus szervezőeleme van a kötetnek: az egyik a magánélet, a család (illetve annak hiánya, az elhagyatottság), a másik pedig a társadalmi érzékenység, a szegénység és a külvilág passzivitása (ez utóbbi különösen a *mit kíván a magyar homeless* ciklusban). Ebben a két témában ismerhető fel leginkább József Attila hatása, elsősorban az anyáról szóló versekben, főként a már szinte átokversként hangzó *eltaszított gyermek dalában*. A családi életnek ugyanakkor egy másik vetülete is megjelenik: az elvált férj, a gyermekeitől távol élő apa magányos figurája lesz az *elvált szülők balladája* ciklus darabjaiban a magára hagyott, nevelőotthonba száműzött kislány felnőtt mása.

A magány Röhrig legújabb kötetében szinte elviselhetetlenül nehezedik rá az élet minden területére, az első verstől az utolsóig, s már a kezdetektől fogva ez tűnik a legalap-

vetőbb emberi érzésnek: „tolókocsis néni galambokat etet / ellepik vállát fejét a galambok / csurom szar már szegény tetőtől talpig / nagy úr az éhség s a magány még nagyobb” (*éhség*). Az összeomlást mégis sikerül elkerülni, úgy látszik, az elhagyatottságnak is megvannak a maga boldog pillanatai: „előlről bújok / öreg kabátomba / így most mintha / megöleltek volna” (*hoggy vagy*). Az ezekhez hasonló sorok pedig végül is megóvják a versek többségét az önsajnálta fordulástól, kiegyensúlyozzák a kötet szerkezetét, és egy tulajdonképpen jól működő, egységes kompozícióvá alakítják a *törvényt*. Ez a kötet Röhrig Géza eddigi legletisztultabb munkája.

KRUSOVSZKY DÉNES

(*Múlt és Jövő Kiadó, Budapest, 2006, 107 oldal, 1650 Ft*)

JENEI GYULA:

ha kérdéséd

Jenei Gyula könyörtelen költő. Könyörtelen, de nem szívtelen. Sajnálom, gondolhatja, de tényleg, fáj a szívem, hogy az élet olyan vacak. Hogy nem bukfacezhetek a játszaverssorokban, de még csak nem is heccelhetem az olvasót a nagy „polgárpukkasztóval”. Bocs, gondolhatja a költő, de itten nem látok mást,

csak az apró kis árulásokat, a sivár, főzelékszagú mindennapokat, a romantikát idézőjelbe tevő ifjú szerelmeket, a tisztosnak mondott – pedig csak nyomorúságos – szegénység szárnyakat nyesegető csüggesztéseit.

Jenei Gyula hangjából nem hallatszik indulat, nem durva, s nem provokál, nem csinál botrányt. Minek, mikor botránynak ott az élet maga: „anyámnak rossz a gerince, fáj a lába, / visszeres. anyám öreg, pedig csak / hatvanöt éves. amikor gimnazista / lettem, fiatalabb volt, mint most én” (*mellérendelő*).

A rövid mondatok a versekben mint vízcsöpek koppannak halk, de folytonos, nyugtalanító neszezéssel egymás után. Közéjük ékelődik egy-egy hosszabb. S ha a rövid kis sorok konok tárgyilagossága elől menekülnénk végre, tiltakozó értelmünket a pusztá képekre irányozva, a hosszabb értelmező sorok olyan kegyetlen szabatosággal foglalják össze, ismétlik meg az érdes lényegét, hogy a lábunk ólomnehézzé válik. Maradni kell, és érteni. Megérteni ezt a csupa kisbetűs mondatokból építkező világot. Ezt a banális, kisémberes befejezetlen múltat: „ahogyan apámnak – mikor vett néha / egy üveg sört, s borostásan, feltúrt / ingujjban ült a gangasztalnál, komótosan / kortyolva a langyos, habzó italt / (mindig langyosat, nehogy megfázzon), / járatta tekintetét a délutáni utca, / a nagyanyámként töpörödött birs / és a tyúkudvar között (valahol // ott